

Preparation of the specialists with high medical education for the professional activity in the field of public health

V. Chicu

Department of Epidemiology, Nicolae Testemitsanu State University of Medicine and Pharmacy
Chisinau, the Republic of Moldova

Corresponding author: vchicu@usmf.md. Manuscript received October 01, 2013; accepted December 02, 2013

Abstract

The purpose of the article is to analyze the process of the training of specialists with higher medical education for professional activity in the organizations of public health services and the development of current requirements for human resources in this area. For the period of 1963-2012, 2695 students were enrolled in the first year course, and 1941 doctors graduated from the university having got the diplomas of this profile. Since 1991, after the declaration of independence, a number of changes and reforms of the entire health system, including the training of specialists have been conducted. The purpose of the reforms has been the maintenance of the functionality of the sanitary and epidemiological service in the conditions of a deep socio-economic crisis, the worsening of epidemiological situation due to the decrease of the of organizational measures to fight and prevent infectious diseases, emergence of the new diseases with high epidemiological potential of distribution and reemergence of some diseases, that used to be under control; the latter has presented a trend of the deterioration of many health indicators of the population. In the framework of the Tempus project Master Programmes in Public Health and Social Services, a new curriculum for postgraduate training through Master/Residency Program for the graduates on the specialty Public Health has been elaborated. The curriculum was implemented in 2012-2013 academic year. A questionnaire on the training quality evaluation has been filled in by residents at the end of the teaching modules. 129 questionnaires on the training at 9 of 12 modules have been filled in. The results of the performed study will be used to improve the curriculum of post graduate training, elaborate the requirements for the specialists in the field of public health of the Republic of Moldova.

Key words: human resources, specialists, curriculum, public health system.

Formarea specialiștilor cu studii superioare medicale pentru activitatea profesională în domeniul sănătății publice

Introducere

Serviciul de Sănătate publică este o parte componentă a Sistemului Sănătății din Republica Moldova de rând cu Asistența medicală primară și Asistența medicală spitalicească.

Fiind un produs al societății, sănătatea populației este determinată de o gamă largă de factori economici, sociali, ambientali, ereditari și caracteristici individuale. Pentru a menține pentru o durată cât mai mare de timp sănătatea, care este definită de Organizația Mondială a Sănătății drept o "stare de bine, completă din punct de vedere fizic, psihic și social, și nu doar absența bolii sau infirmității", sunt necesare anumite condiții, inclusiv securitate economică și socială, relații interpersonale și sociale armonioase, un mediu sigur și sănătos de muncă și trai, calitate adecvată a apei potabile, a aerului și a solului, alimentare suficientă și rațională, completate cu un stil de viață sănătos și acces la servicii de sănătate de calitate (Politica Națională de Sănătate a Republicii Moldova 2007-2021, aprobată prin Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr.886 din 6 august 2007) [1].

Unul din componentele-cheie, care asigură funcționalitatea eficientă a unui sistem în societate, îl constituie resursele umane disponibile.

Scopul articolului constă în analiza procesului de formare a specialiștilor cu studii medicale superioare pentru activitatea profesională în instituțiile serviciului de sănătate publică și elaborarea cerințelor actuale față de resursele umane din acest domeniu.

Material și metode

Pentru realizarea acestui studiu a fost analizată activitatea Facultății Sanitare și igienă/Medicină profilactică/Sănătate publică cu privire la formarea specialiștilor pentru activitatea în instituțiile Serviciului sanitaro-epidemiologic de stat/Medicină preventivă/Sănătate publică. A fost evaluat procesul de formare a specialiștilor la diferite etape de reformare a serviciului și cerințele față de competențele și deprinderile practice ale medicilor specializați în domeniul sănătății publice, în conformitate cu actele legislative și normative în vigoare.

În cadrul Proiectului Tempus "Programe de Masterat în Sănătatea publică și Serviciile sociale", finanțat de Comisia Europeană a fost elaborat în perioada 2011-2012, un program nou de instruire postuniversitară în anul 1 de rezidențiat pentru absolvenții Facultății Medicină, Specialitatea "Sănătate Publică" USMF "Nicolae Testemițanu". La elaborarea programului au fost folosite materialele atelierelor de lucru, organizate în țările partenerilor proiectului: Lancaster, (Marea Britanie), Stockholm (Suedia), Cluj Napoca (România); Conferinței intermediare "Public Health and Social Services – Education and Practice", June 27, 2012, Tbilisi (Georgia), precum și rezultatele studiului, bazat pe folosirea chestionarelor, completate de către specialiștii Centrelor municipale Chișinău și Național de Sănătate Publică, cadre didactice, studenți și rezidenți ai USMF "Nicolae Testemițanu".

Procesul de implementare a noului program de instruire postuniversitară în domeniul sănătății publice a fost mo-

nitorizat și evaluat în conformitate cu cerințele Sistemului instituțional de Management al calității ISO 9001/2008.

Pentru prelucrarea datelor și materialelor obținute în studiu, și în procesul de implementare a noului program au fost folosite metode epidemiologice descriptive și analitice.

Rezultate și discuții

Serviciul sanitaro-epidemiologic de stat, ca parte componentă a sistemului sănătății, a început să se formeze spre sfârșitul anilor 40 ai sec. XX. Personalul medical cu studii superioare, pentru activitatea în acest domeniu, inițial era pregătit la facultățile de sanitarie și igienă ale institutelor de medicină din alte republici ale fostei URSS, preponderent din Ucraina (Dnepropetrovsk, Harkov, Odesa etc). Facultatea respectivă în componența Institutului de Stat de Medicină din Chișinău (în prezent USMF "Nicolae Testemițanu"), a fost fondată în 1963, iar prima promoție de medici igienisti, epidemiologi au absolvit-o în 1969.

La sfârșitul internaturii, absolvenții facultății obțineau specialități de profil epidemiologic – medic-epidemiolog, medic-parazitolog, medic-dezinfectant, medic-laborant în laboratorul bacteriologic și profil igienic – medic-igienist în domeniile igiena muncii, igiena comunală, igiena alimentației, igiena copiilor și adolescenților, igiena radiațiilor și medic-laborant în laboratorul sanitaro-igienic. Lista acestor specialități era elaborată în corespundere cu structura și cerințele de activitate în instituțiile practice. O parte dintre absolvenți erau repartizați la lucru în Institutul de cercetări științifice de Igienă, Epidemiologie și Microbiologie. Acest sistem de formare a specialiștilor, cu actualizări periodice a planurilor și programelor de studii, a funcționat aproape 30 de ani – 1963-1991. În această perioadă au fost admiși la studii 2025 de studenți și au absolvit facultatea 1410 sau 69,6% din numărul studenților înmatriculați.

Din 1991, după obținerea independenței, s-au efectuat un șir de modificări și reforme ale întreg sistemului de sănătate, inclusiv de formare a specialiștilor. Scopul reformelor era menținerea funcționalității serviciului sanitaro-epidemiologic în condiții de criză profundă social-economică, agravare a situației epidemiologice, determinată de reducerea posibilităților de organizare a măsurilor de combatere și profilaxie a bolilor infecțioase, emergența unor noi maladii cu un potențial epidemiologic înalt de răspândire și reemergența unor boli, care se aflau sub control, asociată cu manifestarea unei tendințe de înrăutățire a multor indicatori de sănătate a populației.

Primele reforme sensibile în această perioadă au constat în elaborarea unor noi planuri și programe de instruire universitară și postuniversitară în rezidențiat, diversificarea materialelor didactice, inclusiv editarea manualelor, compendiilor în limba română. Formarea specialiștilor în această perioadă a fost orientată spre elaborarea programelor complexe de combatere și profilaxie a maladiilor infecțioase cu un impact major asupra sănătății publice, bazate pe supravegherea și controlul acestor maladii. În 1992, a fost schimbată denumirea facultății de Sanitarie și igienă în Medicină profilactică. În 1995, în baza instituțiilor republicane de profil, care se aflau într-o stare deplorabilă, a fost organizată o instituție funcțională nouă –

Centrul Național științifico-practic de igienă și epidemiologie, iar denumirea stațiilor sanitaro-epidemiologice teritoriale a fost schimbată în Centre de igienă și epidemiologie. Aceste reforme au contribuit la mobilizarea resurselor umane limitate din sistem pentru elaborarea cadrului legislativ și normativ autohton de funcționare a serviciului.

În continuare, au fost efectuate reforme ale procesului de formare a specialiștilor la USMF "Nicolae Testemițanu" și, consecutiv, la un interval de 5-6 ani se realizau modificări în sistemul practic pentru o folosire mai rațională a tinerilor specialiști. Astfel, în 1998, serviciul sanitaro-epidemiologic de stat a fost transformat în serviciul de medicină preventivă, în 2004 în cadrul Facultății Medicină USMF "Nicolae Testemițanu" a fost inaugurată specialitatea "Sănătate Publică", iar în 2010, după adoptarea Legii cu privire la supravegherea de stat a sănătății publice, serviciul de Medicină preventivă a fost reorganizat în serviciul de Supraveghere de stat a sănătății publice. Procesul de formare a specialiștilor pentru activitatea în instituțiile de medicină preventivă ale Sistemului Sănătății a fost întrerupt în 1999 prin închiderea Facultății de Medicină profilactică. Argumentul principal pentru luarea acestei decizii a fost posibilitatea pregătirii unui număr mic de specialiști, de care avea nevoie serviciul de Medicină preventivă în perioada reducerilor multiple a numărului de funcții, din contul absolvenților Facultății de Medicină similar experienței din țările europene și SUA.

Închiderea facultății în anii 1999-2003 a fost o consecință a lipsei promoțiilor de specialiști tineri pentru serviciu în anii 2005-2009, deoarece absolvenții facultății Medicină nu au acceptat propunerea de a face studii postuniversitare în rezidențiat la specializările de sănătate publică. În condițiile exodului masiv al personalului din sistemul practic și lipsei totale a fluxului specialiștilor tineri cu studii medicale superioare, a scăzut considerabil capacitatea serviciului de a-și îndeplini funcțiile. Deschiderea facultății de Sănătate Publică în 2004 și pregătirea celor 4 promoții în anii 2010-2013 (177 de specialiști) a influențat favorabil condițiile de activitate a Centrelor de sănătate publică preponderent la nivel național și municipal.

În total, la facultatea de Sanitarie și igienă/Medicină profilactică/Sănătate publică au fost admiși, în perioada 1963-2012, 2695 de studenți și au absolvit studiile universitare 1941 de medici sau 72,0% din numărul studenților înmatriculați.

Conform datelor publicate în Raportul național "Supravegherea de stat a sănătății publice în Republica Moldova" (Chișinău, 2013), în ultimii 3 ani, numărul specialiștilor cu studii superioare este în descreștere (fig. 1). La sfârșitul anului 2012, numărul specialiștilor cu studii superioare, care activau în centrele de sănătate publică ale Sistemului Sănătății a scăzut cu 26,9% și cu 23,0%, respectiv, fiind mai mic numărul specialiștilor cu studii superioare medicale, comparativ cu anul 2010.

Rata specialiștilor cu studii medicale este de peste 80,0% din numărul total de specialiști cu studii superioare. Alt personal cu studii superioare (ingineri, contabili, economiști, juriști, biologi), constituie sub 20,0%. În raportul național, se menționează că anual circa 1,2% medici abandonează specialitatea, majoritatea având o anumită experiență și calificare

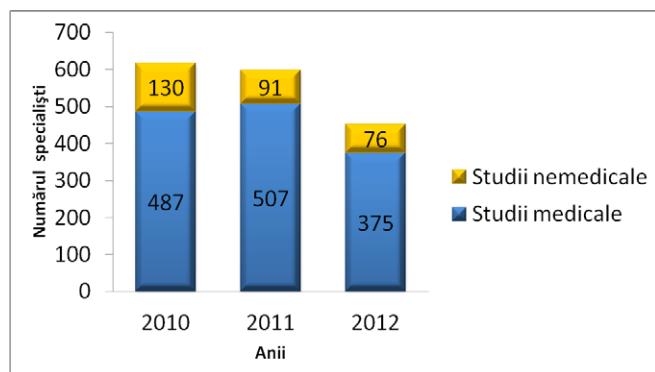

Fig. 1. Dinamica numărului de specialiști cu studii superioare în centrele de sănătate publică în anii 2010-2012.

profesională, cauzele principale fiind salarizarea insuficientă, migrația și restructurarea sistemului sănătății publice la nivel teritorial și național.

Instituirea specialității de ”Sănătate Publică” în cadrul facultății de Medicină a USMF ”Nicolae Testemițanu” în 2004, și reorganizarea serviciului de Medicină Preventivă în cel de Supraveghere a Sănătății Publice sunt reforme mai profunde, comparativ cu cele precedente atât în ceea ce privește formarea specialiștilor cât și activitatea practică a sistemului. Ele sunt orientate spre ajustarea curriculei la standardele europene, recomandările OMS și altor organizații internaționale, asigurarea funcționării unui sistem complex și eficient de sănătate publică.

O bună oportunitate pentru elaborarea unei noi curricule în domeniul pregătirii postuniversitare a absolvenților facultății Medicină, specialitatea ”Sănătatea Publică” a fost proiectul Tempus ”Programe de Masterat în Sănătate Publică și Servicii Sociale”. Pentru a afla unele opinii cu privire la instruirea postuniversitară a specialiștilor în domeniul sănătății publice, în 2011 a fost efectuat un studiu, bazat pe folosirea chestionarelor, în care au participat 46 de cadre didactice de la 6 catedre de profil ale USMF ”Nicolae Testemițanu”, 152 de specialiști din centrele de Sănătate Publică a mun. Chișinău și Centrul Național de Sănătate Publică, 30 de rezidenți și 35 de studenți anul VI, specialitatea ”Sănătate Publică”. Referitor la opinia cadrelor didactice despre instruirea postuniversitară în conformitate cu Legea privind supravegherea de stat a sănătății publice, 28,7% consideră că sunt necesare reforme radicale, 22,2% consideră că absolvenții studiilor universitare au o pregătire teoretică insuficientă, 44,4% dintre respondenți cadre didactice și 52,3% studenți și rezidenți au menționat o participare insuficientă în procesul de instruire a specialiștilor din centrele de sănătate publică. Majoritatea respondenților, 76,8% specialiști din CSP, 83,6% cadre didactice consideră optimă durata de 2 ani a studiilor postuniversitare. S-au pronunțat pentru includerea unor noi discipline (cursuri) în curriculum 51,1% cadre didactice, 57,2% specialiști din sectorul practic; 38,5% din numărul studenților și rezidenților interviuați au considerat imperfectă curricula existentă de pregătire a specialiștilor în sănătate publică, iar 57,0% au menționat, că durata studiilor universitare de 6 ani este prea lungă. Mai mult de jumătate (50,8%) din respondenții studenți și rezidenți

lucrează prin cumul în CSP în calitate de asistenți ai medicului igienist-epidemiolog pentru a obține mai multe deprinderi practice și un suport financiar.

Cadrele didactice, specialiștii din CSP, rezidenții și studenții au indicat o serie de discipline și teme noi pentru completarea curriculei studiilor postuniversitare la specializările de sănătate publică, inclusiv:

- Baza legislației și dreptul medical.
- Promovarea sănătății.
- Epidemiologia bolilor non-transmisibile.
- Managementul în Sănătate publică.
- Biostatistica.
- Managementul proiectelor.
- Comunicarea în sănătate publică.

În conformitate cu prevederile Legii cu privire la supravegherea de stat a sănătății publice [2], rezultatele studiului, experiența partenerilor în cadrul proiectului Tempus, recomandările OMS și altor organisme internaționale, a fost elaborat și aprobat de Ministerul Sănătății programul de instruire postuniversitară pentru Masterat în Sănătate Publică (specializările Epidemiologie, Igienă, Microbiologie) cu durata de 2 ani [3]. Programul este destinat absolvenților specialității ”Sănătate publică” și are ca scop formarea specialiștilor cu studii superioare medicale în domeniul epidemiologiei, igienei, microbiologiei pentru activitatea profesională în centrele de sănătate publică.

Programul include 12 module generale, care sunt studiate pe parcursul anului întâi de toți absolvenții, indiferent de specializarea aleasă:

- Bazele legislației în domeniul supravegherii de stat a sănătății publice.
- Biostatistica.
- Bazele microbiologiei medicale.
- Boli infecțioase.
- Management și economie în Sistemul de sănătate.
- Managementul riscurilor, urgențelor de sănătate publică și a situațiilor excepționale.
- Sănătatea publică și mediul social de activitate.
- Bazele supravegherii epidemiologice a maladiilor transmise și non-transmisibile.
- Supravegherea sănătății publice în relație cu factorii de mediu.
- Promovarea sănătății și educația pentru sănătate.
- Tehnologii informaționale în sănătatea publică.
- Elaborarea și managementul proiectelor de cercetare și dezvoltare.

La anul doi vor fi studiate module speciale în dependență de specializarea aleasă.

- Specializarea ”Epidemiologie” – Supravegherea și controlul maladiilor transmise.
- Specializarea ”Microbiologie” – Microbiologia medicală specială.
- Specializarea ”Igiena”:
  - Sănătatea ocupațională.
  - Sănătatea mediului.
  - Sănătatea copiilor și tinerilor.

- Nutriția și siguranța alimentelor.
- Radioprotecția și securitatea nucleară.

Implementarea programului nou a început în anul universitar 2012-2013. Procesul de formare a specialiștilor pentru activitatea în centrele de sănătate publică ale Sistemului Sănătății a fost organizat la catedrele USMF "Nicolae Testemițanu", inclusiv Centrul tehnologii informaționale deschis cu suportul Proiectului Tempus, Centrul Național de Sănătate Publică și Centrul Republican Medicina Calamităților. În baza concursului de admitere în rezidențiat, au fost formate 4 grupuri: 2 la specializarea Epidemiologie, 1 – la Igienă și 1 – la Microbiologia medicală. Procesul de instruire postuniversitară este dirijat de USMF "Nicolae Testemițanu" și la realizarea lui au participat cadrele didactice de la catedrele universitare, specialiștii din CSP și Centrul Republican Medicina Calamităților. Menționăm, că colaborarea catedrelor universitare cu centrele de sănătate publică în diferite activități profesionale, inclusiv de formare a specialiștilor este satisfăcătoare. Astfel, în studiul efectuat, 81 (53,3%) specialiști din centrele Municipality Chișinău și Național au menționat participarea la instruirea studenților și rezidenților, iar colaborarea satisfăcătoare cu catedrele universității a fost apreciată de 108 specialiști (71,1%).

În conformitate cu Sistemul instituțional de Management al calității, care funcționează în USMF "Nicolae Testemițanu", la sfârșitul modulelor, rezidenților le-au fost propuse chestionare pentru evaluarea calității instruirii. Au fost completate 129 de chestionare despre instruirea la 9 din 12 module, anul întâi, studii postuniversitare.

Rezultatele răspunsurilor pozitive la întrebările incluse în compartimentul "Caracteristica generală a modulului" (rata de satisfacție cu privire la activitatea didactică a lectorului) sunt incluse în tabelul 1.

La prima întrebare "Cât de mult a fost repetat materialul predat în timpul studiilor universitare?" majoritatea respondenților au menționat, că materialul a fost repetat în volumul necesar pentru a asigura continuitatea procesului de instruire

în cadrul modulului respectiv, sau că materialul a fost nou și nu a fost repetat nimic. După cum se vede din tabelul 1, rata răspunsurilor pozitive la întrebarea 1 pentru modulele "Tehnologii informaționale în Sănătate publică" și "Sănătatea publică și mediul social de activitate" este maximală – 100,0%. Pentru alte 6 module, acest indice variază de la 75,0% până la 91,7%, iar cel mai redus grad de satisfacție, respondenții l-au indicat pentru modulul "Supravegherea sănătății publice în relație cu factorii de mediu", menționând faptul că în procesul de predare a acestui modul mai mult de 1/3 din materialul predat (36,4%) a fost repetat neargumentat.

La întrebarea 2 "Cât de clară a fost explicația lectorului despre folosirea în activitatea profesională a cunoștințelor și deprinderilor practice, formate în rezultatul predării modulului?", majoritatea respondenților au menționat că lectorul, în procesul de predare a modulului, a orientat sistematic rezidenții la aplicarea cunoștințelor în domenii concrete ale sănătății publice. Comparativ cu rata răspunsurilor pozitive la întrebarea 1, acest indicator pentru întrebarea 2 a fost mai mic doar la un modul "Tehnologii informaționale în Sănătatea Publică", indicatorul dat fiind de ~ 100,0% (94,1%). La alte 7 module, rata răspunsurilor pozitive a variat de la 50,0% până la 77,8%, iar la modulul "Management și economie în sistemul de sănătate", respondenții n-au selectat răspunsuri pozitive.

La ultima întrebare din compartimentul "Caracteristica generală a modulului" – "Care este opinia despre repartizarea timpului pentru ținerea cursurilor, efectuarea lucrului practic la catedră și în Centrul de Sănătate Publică", doar 1/3 din respondenți a menționat, că timpul pentru activitățile didactice a fost repartizat optimal în cadrul modulului "Promovarea sănătății și educația pentru sănătate". La celelalte 8 module, rata obiecțiilor menționate de rezidenți a variat de la 11,0% până la 50,0%.

Următoarele 3 compartimente din chestionar au inclus caracteristica cursurilor, lucrului practic la catedră și în cadrul Centrului de Sănătate Publică. În fiecare compartiment,

Tabelul 1

Rata răspunsurilor pozitive (%) la întrebările din compartimentul "Caracteristica generală a modulului"

Nr. modului	Denumirea modulului	Rata răspunsurilor pozitive (%)		
		Întrebarea 1	Întrebarea 2	Întrebarea 3
1	Tehnologii informaționale în SP	100,0	94,1	82,3
2	Elaborarea și managementul proiectelor de cercetare și dezvoltare	83,4	66,8	83,4
3	Supravegherea sănătății publice în relație cu factorii de mediu	63,6	63,6	54,5
4	Sănătatea publică și mediul social de activitate	100,0	77,8	89,0
5	Boli infecțioase	77,8	66,7	50,0
6	Management și economie în sistemul de sănătate	87,5	-	62,5
7	Promovarea sănătății și educația pentru sănătate	75,00	50,0	33,3
8	Bazele legislative ale supravegherii de stat a sănătății publice	85,0	75,0	80,0
9	Biostatistica	91,7	58,0	58,3

Tabelul 2

Scorurile medii cu privire la caracteristica cursurilor, lucrului practic la catedră și Centrul de Sănătate Publică

Nr d/r	Indicele și activitatea didactică	Numărul modulului								
		1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	Scorul mediu general cu privire la caracteristica cursurilor	5,5	5,1	4,4	4,8	4,2	4,7	4,3	5,2	4,3
2	Scorul mediu general atribuit lucrului practic la catedră	5,5	4,9	4,5	4,7	4,4	4,8	4,4	5,1	4,2
3	Scorul mediu general atribuit lucrului practic în Centrul de Sănătate Publică	5,5	-	4,2	-	-	4,7	3,8	-	-

Notă: 1. Numărul și denumirea modulului coincide cu tabelul 1.
2. Lucrul practic la Centrul de Sănătate publică în cadrul modulelor 2, 4, 5, 8 și 9 nu a fost planificat.

au fost incluse câte 6 întrebări, care erau evaluate cu diferite scoruri de la 1 (foarte nesatisfăcător) până la 6 (excellent). Rezultatele evaluării acestor compartimente sunt incluse în tabelul 2. Cele mai înalte scoruri (5,5) au fost atribuite modulului "Tehnologii informaționale în Sănătatea Publică".

Scoruri foarte bune au fost atribuite încă la 2 module: "Elaborarea și managementul proiectelor de cercetare și dezvoltare" și "Bazele legislative ale supravegherii de stat a sănătății publice". Celelalte 6 module au fost evaluate cu scoruri bune (4,0 și mai mult); în 5 din 9 module lucrul practic în Centrele de Sănătate Publică n-a fost organizat, ceea ce poate fi considerat ca un element negativ în planificarea activităților didactice.

În chestionar au fost introduse și două întrebări generale deschise, la care respondenții au fost încurajați să propună activități de ameliorare a calității instruirii în cadrul modului concret și să-și expună părerea cu privire la structura zilei de lucru.

La întrebarea generală "Cum ar putea fi îmbunătățită instruirea în cadrul acestui modul?" în 7 din 9 module, respondenții au propus să fie mai mult lucru practic, inclusiv lucru individual la computer, activitate practică în calitate de asistent al medicului, participarea în proiecte, excluderea dublării lucrului practic la catedră și în CSP etc. Mai puține propuneri au fost la a doua întrebare generală "Ce părere aveți despre structura zilei de lucru și timpul planificat pentru diferite activități?" Din 37 de rezidenți, care au evaluat modulele 3, 6 și 7-9, 24,3% au menționat necesitatea revizuirii structurii zilelor de lucru, planificării mai eficiente a activităților; zilele foarte încărcate și materialul complicat.

O parte componentă a procesului de formare a resurselor umane pentru activitatea profesională în domeniul sănătății publice este instruirea continuă a specialiștilor.

Dacă studiile universitare și postuniversitare în rezidențiat/masterat au menirea de a pregăti specialiști cu studii superioare medicale pentru activitatea profesională în domeniul sănătății publice, în conformitate cu Nomenclatorul specialităților, procesul de formare continuă a specialiștilor, care activează în instituțiile de sănătate publică, are drept scop menținerea și perfecționarea calificării profesionale în conformitate cu cerințele impuse de reformele serviciului de sănătate publică, realizările actuale în domeniul științei și practicii, cadrul legal și recomandările internaționale cu privire la formarea

specialiștilor pentru serviciul de sănătate publică. În acest context, procesul de formare continuă a specialiștilor trebuie să fie sensibil la toate modificările și cerințele noi dictate de reformele sistemului de sănătate prin actualizarea operativă a programelor de instruire, diversificarea temelor și conținutului modulelor propuse pentru instruirea continuă, ajustate la cerințele actuale și de perspectivă față de resursele umane ale serviciului de sănătate publică. Analiza programelor de formare profesională continuă la epidemiologie și igienă din ultimii ani, inclusiv celor propuse pentru anul 2014, denotă că ele practic au rămas neschimbate. Tematica modulelor propuse nu corespunde prevederilor Legii privind supravegherea de stat a sănătății publice nr.10 din 03.02.2009, în baza căreia în 2010 a fost reorganizat serviciul de medicină preventivă în serviciul de supraveghere de stat a sănătății publice.

În baza rezultatelor studiilor efectuate, rapoartelor anuale despre activitatea CSP, documentelor legislative și normative în vigoare, experienței partenerilor din cadrul proiectului Tempus, pot fi formulate unele cerințe față de resursele umane ale sistemului de sănătate publică din Republica Moldova la etapa actuală.

Resursele umane principale, din diferite domenii ale sănătății publice, în prezent sunt specialiști cu studii superioare medicale – absolvenți ai USMF „Nicolae Testemițanu”, care din primii ani de studii universitare sunt orientați la activitatea profesională în centrele de Sănătate publică ale sistemului de sănătate.

Lista specializărilor, care pot fi obținute după absolvirea studiilor postuniversitare în rezidențiat/masterat include: supravegherea și controlul bolilor infecțioase și non-transmisibile, microbiologia medicală, supravegherea sănătății populației sau a unor grupuri ale populației în relație cu factorii de mediu, ocupaționali, alimentari, comportamentali, promovarea sănătății și educația pentru sănătate, detectarea factorilor cu risc potențial, inclusiv urgențelor de sănătate publică. Devin actuale și alte specializări, de exemplu în domeniul medicinei comunitare, igienei dentare, evaluării determinantelor sănătății publice [4].

În același timp, practica internațională a sănătății publice, în condiții actuale, se bazează pe echipe multidisciplinare de specialiști cu studii superioare medicale și nemedicale: sociologi, juriști, economiști, psihologi, experți în comunicare, biologi etc. În aceste condiții este important de elaborat și

implementat programe speciale de formare a specialiștilor cu studii superioare nemedicale în diferite domenii ale Sănătății Publice (managementul financiar, economia sistemului de sănătate, psihologia, baza legislativă etc.).

Crearea unui serviciu funcțional de sănătate publică, ajustat la standardele europene și cerințele societății, este un proces complex și necesită, în primul rând, resurse umane pregătite. Atât specialiștii care activează în instituțiile de sănătate publică, cât și viitorii specialiști în cadrul studiilor universitare și postuniversitare trebuie să fie instruiți în conformitate cu cerințele noului sistem, instituit în 2010.

Sistemul existent de formare a specialiștilor în domeniul sănătății publice include componente necesare, însă conținutul programelor, tehnologia instruirii, colaborarea intrasectorială și intersectorială în acest domeniu, în mare măsură, nu corespunde cerințelor actuale.

Specialiștii cu studii superioare medicale din serviciul de sănătate publică nu au capacități suficiente pentru a elabora și implementa planuri intrasectoriale cu participarea specialiștilor din instituțiile de asistență medicală primară și spitalicească pentru realizarea eficientă a unor programe naționale, activități de screening și examinări medicale profilactice a unor grupuri ale populației pentru detectarea stărilor premorbide și impactul unor maladii cronice non-transmisibile asupra sănătății publice (oncologice, cardiovasculare, metabolice) în conformitate cu actele legislative și normative aprobate în ultimii ani.

În prezent, specialiștii din CSP folosesc într-o măsură redusă cunoștințele și deprinderile practice medicale în activitățile de sănătate publică și, din această cauză, specializările în domeniul sănătății publice sunt mai puțin atractive, comparativ cu cele din domeniul asistenței medicale.

Nu mai puțin importantă este capacitatea specialistului în sănătatea publică de a elabora și organiza implementarea programelor intersectoriale de sănătate publică la nivel de comunitate, întreprindere, în mediul anumitor grupuri ale populației. Succesul implementării programelor intersectoriale de sănătate publică, în mare măsură, depinde de capacitățile profesionale în domeniul comunicării, cercetării și folosirii rezultatelor pentru argumentarea programelor de sănătate publică.

În linii mari, actualmente nu există o viziune unică cu privire la rolul și funcțiile specialiștilor din domeniul sănătății publice atât în interiorul sistemului de sănătate, cât și în alte structuri ale societății.

Una din căile posibile de fortificare a serviciului de sănătate publică, inclusiv pregătirii specialiștilor poate fi elaborarea și aprobarea Legii cu privire la sănătatea publică, ajustată la recomandările OMS și în conformitate cu cerințele societății, în care vor fi determinate rolul, locul și funcțiile serviciului de sănătate publică ca parte componentă a Sistemului de sănătate și responsabilitatea tuturor structurilor societății pentru sănătatea populației [5].

Concluzii

1. Reorganizarea serviciului de medicină preventivă în serviciul de sănătate publică este o reformă radicală, care necesită implementarea unor măsuri eficiente de formare a resurselor umane și reorganizare a funcționării acestui serviciu de stat.

2. Sistemul existent de formare a resurselor umane, în primul rând, a specialiștilor cu studii superioare medicale în domeniul sănătății publice necesită o actualizare în conformitate cu cerințele actuale, stipulate în Politica națională de Sănătate, actele legislative și normative naționale și internaționale.

3. Serviciul de sănătate publică este o parte indispensabilă a sistemului sănătății și rolul lui în menținerea și fortificarea sănătății populației trebuie să fie clar determinat.

4. Pentru crearea unui serviciu funcțional și eficient de sănătate publică este necesar de fortificat baza legislativă și elaborarea unor mecanisme noi de activitate a tuturor componentelor lui.

References

1. National Policy of Health of the Republic of Moldova approved by the Decision of the Government No.886 of 06.08.2007.
2. Law of the Republic of Moldova No.10 of 03.02.2009 Regarding State Surveillance of Public Health.
3. Postgraduate Master Program in Public Health (Specializations on Epidemiology, Hygiene, Microbiology). Chisinau, 2012.
4. Oxford Textbook of Public Health, Fourth edition. Edited by Roger Detels, James Mc Ewen, Robert Beaglehole and Heizo. Tanaka, 2002;53-56.
5. Mamaka Djibuti, George Gotsadze, George Menabde. Human resources for health challenges of public health system reform in Georgia, 2008. <http://www.human-resources-health.com/content/6/1/8>.